

2 Beloftes doen

Doelstelling

De kinderen leren dat er in vriendschap keuzes gemaakt moeten worden. Kies je voor jezelf of houd je ook rekening met de ander? Er zijn regels nodig om te zorgen dat iedereen voldoende ruimte heeft om te leven.

Verantwoording

In vriendschap gaat het niet alleen om leuke dingen. Vriendschap kan ook inspanning betekenen en kiezen voor iets, wat misschien niet direct in je eigen belang is, maar in het belang van de ander.

Daar staat tegenover dat iedere goede vriendschap een gevoel van vertrouwen en zekerheid geeft: men kan op de ander rekenen; men kan 'alles' tegen elkaar zeggen en hoeft de ander niet te ontzien; de machtsverhoudingen liggen gelijk.

Deze les geeft een aanzet om met de kinderen na te denken over de verschillende invalshoeken van waaruit keuzes gemaakt en keuzes beoordeeld kunnen worden. Het is een aanzet tot genuanceerd denken, oordelen en beslissen.

Benodigdheden

- * bakstenen
- * werkbladen 2a, 2b, 2c, 2d, 2e
- * schrijf- en kleurmateriaal

Overzicht van de werkwijze

1. Een gesprek naar aanleiding van de meegebrachte stenen.
2. U leest met de kinderen deel twee van het Jozefverhaal.
De kinderen kleuren werkblad 2a in.
3. Invullen werkblad 2b.
4. Invullen werkblad 2c.
5. Invullen van de werkbladen 2d: een enquête, *Wat doe je liever?*. Puntentelling en nabespreking.
6. Invullen werkblad 2e.

Uitwerking van de werkwijze

1. U begint deze les met een kringgesprek over de meegebrachte stenen.
De stenen komen in het midden van de ruimte te liggen en de kinderen gaan in een cirkel om de stenen zitten. Op het bord of op de flapover staan de aantekeningen over stenen, die de vorige bijeenkomst zijn gemaakt.
U begint het gesprek met de volgende vragen:
  - waar hebben de kinderen de stenen vandaan?

- zijn er grote verschillen tussen de stenen?
- hoe oud zijn de stenen (versgebakken tot eeuwenoude)?
- was het gemakkelijk om deze stenen mee te brengen (waren ze zwaar, kreeg je toestemming om ze mee te nemen, enz.)?

Dan neemt u een aantal stenen van uiteenlopende kleur, grootte en vorm en laat de kinderen die aan elkaar doorgeven. De bedoeling is dat de kinderen de stenen voelen. Laat hen eventueel de ogen dicht doen, zodat ze zich beter kunnen concentreren. Stel hierbij de volgende vragen:

- wat voel je?
- is het een fijn gevoel?
- waar heb je dat eens eerder gevoeld?
- wat voelt net zo?
- hoe oud zou die steen zijn?
- waar kan het voor worden gebruikt?
- welke steen voelt het prettigst?
- welke steen zou jij het liefst willen hebben?

Tot slot geeft u de kinderen een vel A4 en laat hen bovenaan het vel schrijven: **MIJN STENEN**. Daaronder kunnen ze de associaties die ze bij deze oefening hebben genoemd, opschrijven.

2. U leest het tweede deel van het Jozefverhaal. Naar aanleiding daarvan houdt u een kort gesprek (alleen naar voren halen wat er in het verhaal is gebeurd en wat voor rol de stenen in dit hoofdstuk hebben).
U deelt werkblad 2a uit, waarop de kinderen kunnen zien hoe de mensen in de tijd van Jakob leefden.
U vraagt aan de kinderen wat ze allemaal zien op werkblad 2a. De antwoorden kunnen zijn dat de mensen in tenten leven, zelf hun brood bakken en geiten hebben voor de melk en het vlees, dat er overal stenen liggen, dat er een waterput is en dat er in de verte veel zand ligt.
De kinderen kleuren werkblad 2a in.
3. In de periode van de wederopbouw, na WO II, werd er veel nadruk gelegd op de openbare orde en op het naleven van de goede zeden. In die periode verwerkten ook veel kinderboekschrijvers, zoals W. van der Hulst, deze thematiek in hun boeken. In een aantal gevallen leidde dit tot gemoraliseer.
Heden ten dage zijn de opvattingen over opvoeding veranderd. Individuele vrijheid staat voorop. Een vraag blijft in hoeverre deze individuele vrijheid en het gedrag van elk individu ten aanzien van andere mensen en openbare bezittingen ter discussie mag staan.
Op werkblad 2b staan een aantal tekeningen uit de vijftiger jaren, waarop te zien is wat in die tijd als goede manieren werd gezien. De kinderen zien hoe de opvoeding van hun grootouders verschilt van die van henzelf. Laat de kinderen hun mening over en associaties bij de afbeeldingen noemen en opschrijven.
4. Op werkblad 2c staat een voorbeeld van wat in onze tijd als slechte manieren wordt bestempeld: kinderen schrijven graffiti op de muren. Laat de kinderen hierop reageren en hun eigen voorbeelden geven. Na het gesprek kunnen de kinderen hun voorbeelden in de lege vakjes op dit werkblad tekenen.
5. Op de werkbladen 2d zien de kinderen een lijst met vragen waarop meerdere antwoorden mogelijk zijn. Elke keuze is vanuit een ander perspectief te verantwoorden: weegt het eigenbelang het zwaarst of het belang van de ander; spelen rationele overwegingen een rol; worden er voorwaarden gesteld aan het contact met de ander? Kinderen leren aan de hand van deze vragen nadenken over de motieven voor hun keuzes.

Puntentelling

1)	a. 10	b. 00	c. 15	d. 05
2)	a. 00	b. 10	c. 15	d. 05
3)	a. 05	b. 10	c. 00	d. 15
4)	a. 10	b. 05	c. 00	d. 15
5)	a. 15	b. 00	c. 10	d. 05

Toelichting bij de puntentelling

- Vraag 1: Samen delen is een onderdeel van vriendschap. Ook als je zelf weinig hebt, is het van belang om met de ander te bespreken hoe dat weinige kan worden gedeeld.
- Vraag 2: In antwoord a. bespreekt het kind met de ander hoe het probleem op een voor beide aangename manier kan worden opgelost; antwoord b. is een vorm van chantage, 'voor wat hoort wat'; antwoord c. is niet open, het sluit elke mogelijkheid tot een andere oplossing uit; d. is een antwoord van iemand die zich voor een vriendschap volledig wil wegcijferen.
- Vraag 3: Een moeilijke vraag om te beantwoorden. Antwoord a. is een gesloten antwoord, er wordt de ander geen nieuwe kans geboden; met antwoord b. wordt de ander niet volledig vertrouwd, het kind wil toch een oogje in het zeil houden; met antwoord c. wordt de ander een keus voorgelegd, waar zij al dan niet op kan ingaan; d. is het antwoord van iemand die alles over heeft voor de vriendschap.
- Vraag 4: Antwoord a. is het zogenaamde 'leugentje om bestwil', om de ander niet te kwetsen; met antwoord b. is het kind eerlijk; de vraag is hier in hoeverre het kind betrouwbaar is, zij/hij komt haar/zijn beloftes niet na; met antwoord c. komt het kind zijn afspraken na; met antwoord d. laat het kind de ander in de steek. Het is een vervelende ervaring om op die manier te worden teleurgesteld.
- Vraag 5: In een goede vriendschap moet je elkaar op je verantwoordelijkheid durven wijzen. Meelopers (antwoord a.) of stiekemerds (antwoord c.) werken niet mee aan goede onderlinge verhoudingen; met antwoord b. wijst het kind zijn vriend op zijn verantwoordelijkheid; met antwoord d. wordt de vriend onder druk gezet om hem tot een juiste handeling te bewegen. Het is de vraag of dat de juiste weg is.

Uitslag van de puntentelling

00 tot 26 punten: kinderen met deze score hebben goed door wat er allemaal komt kijken bij een vriendschap en ze hebben ook de nodige assertiviteit; ze durven voor hun mening uit te komen.

26 tot 51 punten: kinderen met deze score twijfelen soms in hun houding ten aanzien van henzelf en de ander. Het is voor hen af en toe moeilijk om een duidelijke keuze te maken.

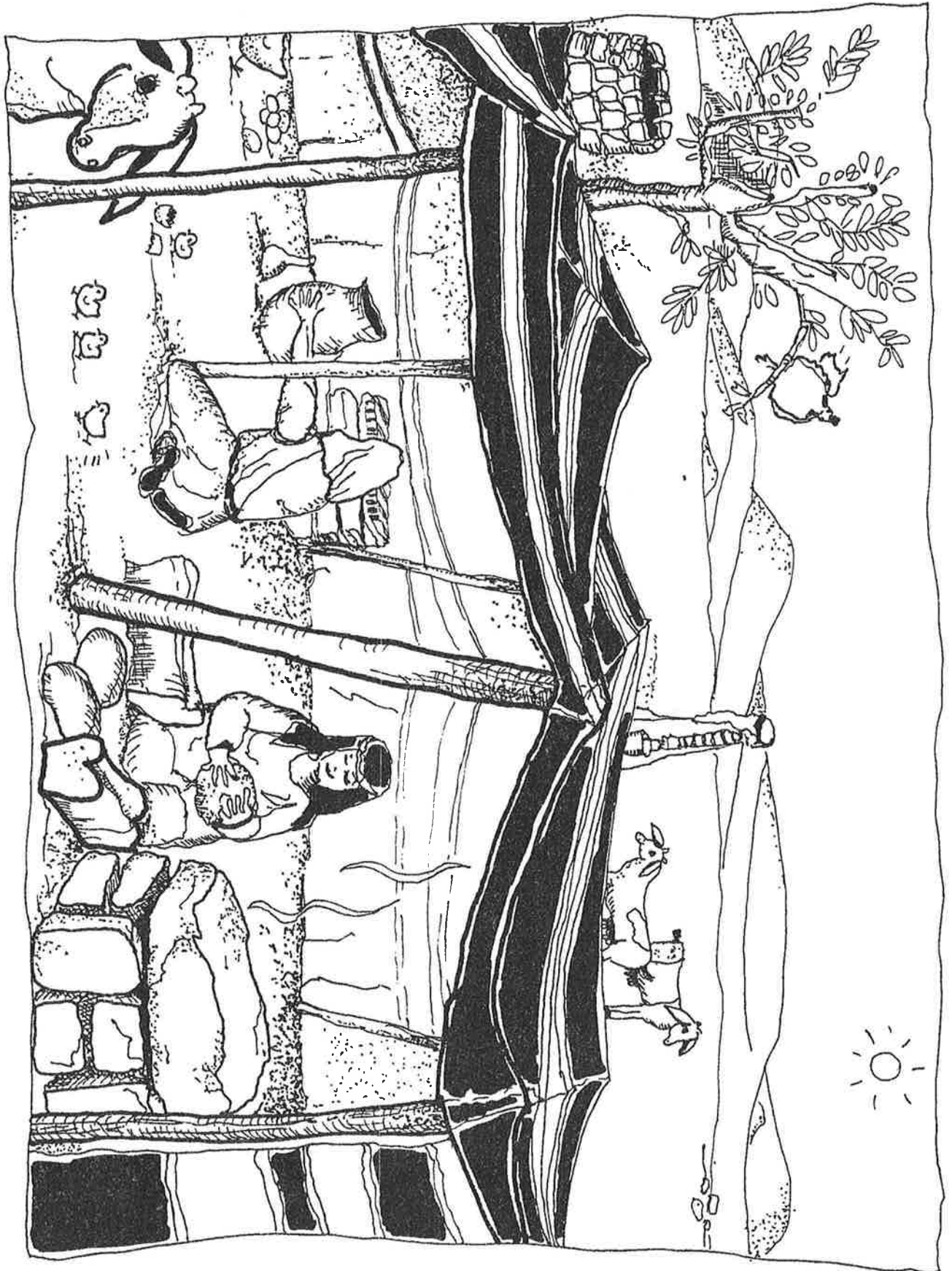
bij 51 punten en hoger: kinderen hebben bij deze score een vriendschap voor ogen, waarbij ze zichzelf moeten wegcijferen. Is dit wel de juiste vorm van vriendschap?

N.B.: Voor u met de puntentelling begint, is het belangrijk dat u eerst de antwoorden bespreekt aan de hand van bovengenoemde opmerkingen. U noemt daarbij de punten bij elk antwoord. De kinderen kunnen dan zelf wel inschatten hoe hun score zal uitvallen. Als er voldoende openheid en vertrouwen in de groep is, kan eventueel een eindtelling worden gemaakt. Het gesprek blijft echter altijd belangrijker dan de score.

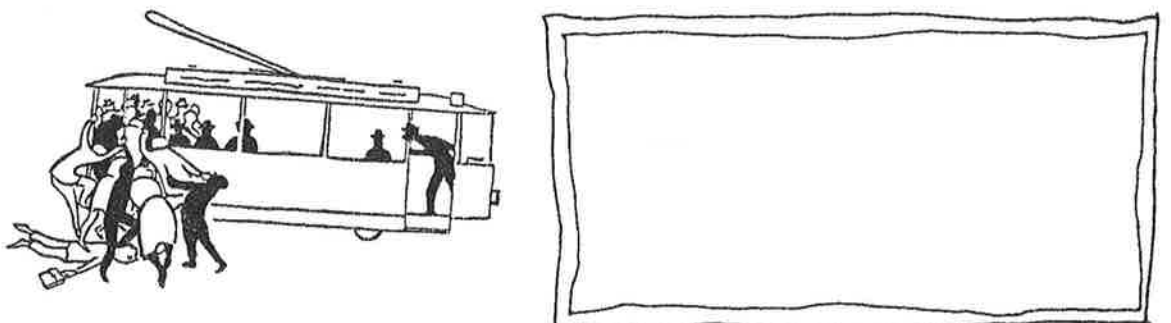
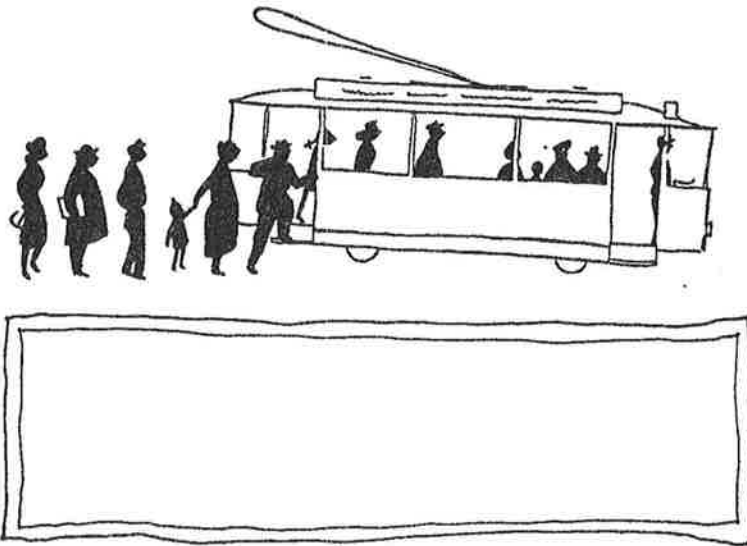
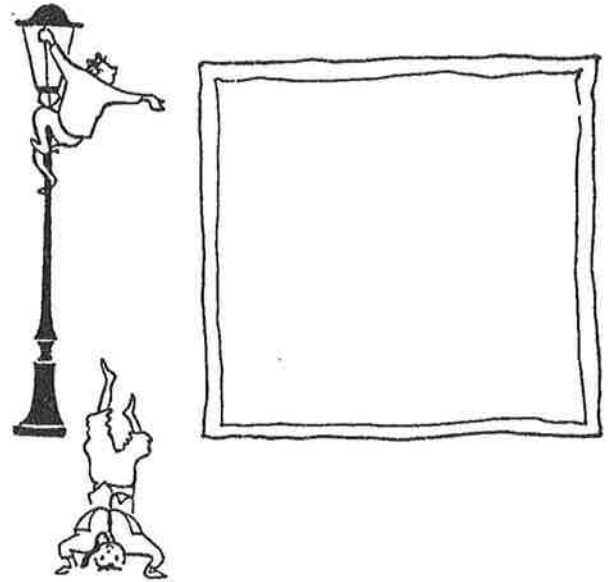
6. Op werkblad 2e staan een aantal voorbeelden van de goede en slechte dingen die men met stenen kan doen. Bespreek met de kinderen wat zij hiervan vinden. Misschien kunnen zij nog meer voorbeelden geven.

Zie voor meer informatie bij de toelichting onder de kopjes: Rachel, Morele ontwikkeling volgens Piaget, Vandalisme.

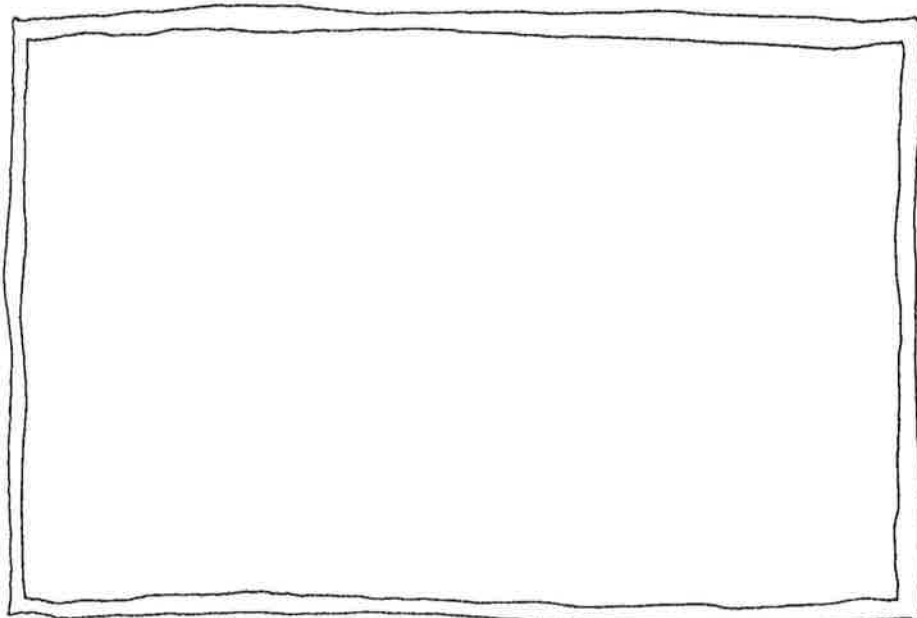
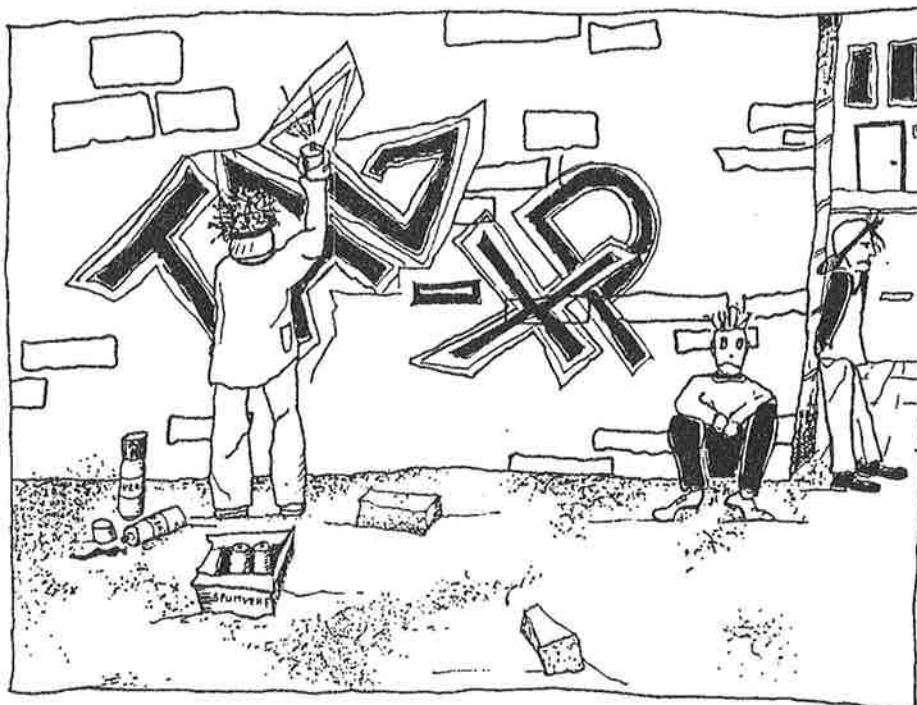
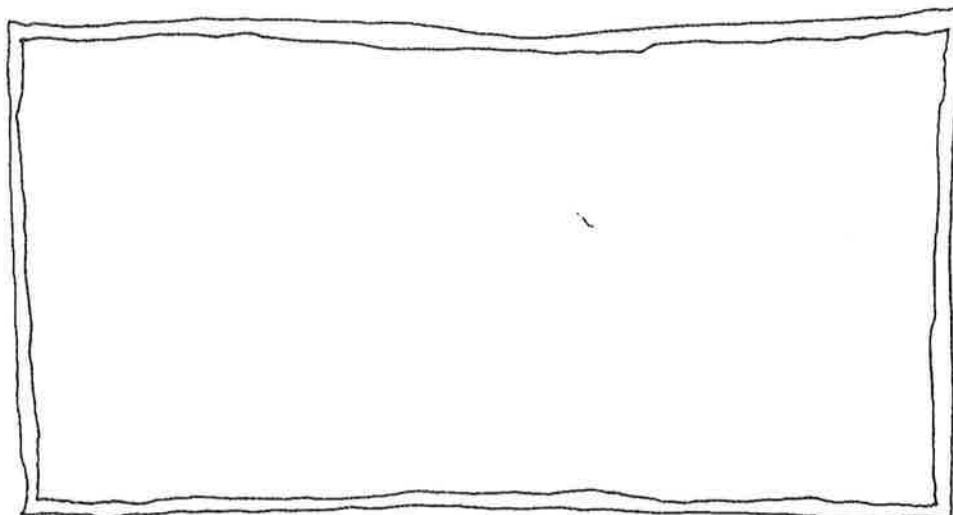
Een tent uit de tijd van Jacob. Je mag hem inkleuren.

Schrijf in de open vakjes op welke manieren men leerde in 1950.

Teken in de twee open vakken slechte manieren die jij hebt meegemaakt.

Wat doe je liever !!

Wanneer ben je een goede vriendin of vriend?

Hieronder staan een aantal vragen. Kies een antwoord en maak het hokje zwart.

1. **Na school loop je met je vriend naar huis. Je voelt dat je nog een snoepje in je zak hebt.**
  - (a) je eet het snoepje vlug op, zonder dat je vriend het merkt.
  - (b) je vraagt aan je vriend: heb jij soms zin in een snoepje?
  - (c) je houdt je mond en je eet het snoepje pas op wanneer je vriend weg is.
  - (d) je vertelt je vriend dat je nog een snoepje hebt en je stelt voor om dat te delen.

2. **De meester heeft gevraagd of jullie stenen willen meenemen. Je vriend belt je op. Hij kan voor de volgende dag geen steen mee naar school nemen. Hij vraagt aan jou of jij voor hem ook een steen mee kan nemen.**
  - (a) je zegt dat het wel kan. Maar twee stenen dragen is te zwaar. Je vraagt of hij je de volgende dag komt ophalen. Dan kunnen jullie ieder een steen dragen.
  - (b) je zegt: oké, maar dan moet jij morgen mijn huiswerk maken.
  - (c) je zegt nee, want twee stenen mee naar school dragen is voor jou te zwaar.
  - (d) je zegt meteen: natuurlijk, geen probleem!

3. **Jij hebt een voetbal voor je verjaardag gekregen. Je bent er heel blij mee. Nu wil jouw vriendin je bal lenen. Je weet dat zij een grote sloddervos is. De bal raakt vast weg of gaat stuk!**
  - (a) je zegt nee, want ze heeft al meer dingen kapot of zoekgemaakt.
  - (b) je zegt ja, als je zelf ook mee mag spelen.
  - (c) je zegt ja, maar maar zegt dat zij een nieuwe bal moet kopen wanneer deze zoekraakt of kapot gaat.
  - (d) je zegt meteen ja.

4. **Je beste vriendin is al een paar weken ziek. Je hebt haar beloofd om zondagmiddag bij haar te komen spelen. Maar je wordt door een groepsgenoot gevraagd om die zondag mee te gaan naar het zwembad.**
  - (a) je belt je vriendin op en je vertelt haar dat je je niet lekker voelt.
  - (b) je belt je vriendin op en je vertelt haar dat je uitgenodigd bent om mee te gaan naar het zwembad. Je zegt dat je dat liever doet.
  - (c) je gaat gewoon naar je vriendin, want dat heb je beloofd.
  - (d) je gaat naar het zwembad en zegt je vriendin niets. De volgende dag bel je haar op en zegt dat je het vergeten was. Je belooft de volgende zondag te komen.

5. **Je beste vriend heeft in de klas gevochten. Hij heeft daarbij de kom met goudvissen van de kast gestoten. De kom is kapot en de vissen zijn dood. Je vriend vertelt het niet. Hij zegt tegen de andere kinderen dat ze hun mond moeten houden. Anders zal hij hen wel pakken na school. De leerkracht wil weten wie het gedaan heeft. Als de waarheid niet boven de tafel komt, krijgt de hele groep straf!**
- (a) je steunt je vriend en je zegt: Als jij het niet zegt, dan zal ik het ook niet zeggen.
  - (b) je zegt tegen je vriend dat hij eerlijk moet zijn. Je zegt ook dat hij de andere kinderen niet bang mag maken.
  - (c) je vindt het niet eerlijk dat de hele groep straf krijgt en je vertelt stiekem aan de leerkracht wie het gedaan heeft.
  - (d) je vindt het niet eerlijk dat de hele groep straf krijgt. Je zegt tegen je vriend dat hij het moet vertellen. Als hij het niet doet, zal jij het vertellen.

Je kunt goede en slechte dingen doen. Schrijf bij elke tekening op of het goed of slecht is.

